

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

DGDOO

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Onze referentie
2025-0000586711

Bijlage(n)
0

Datum 19 december 2025
Betreft Kabinetsreactie op initiatiefnota's leden Ceder, Six Dijkstra en Van der Werf over online kinderrechten

Op 1 april jl. dienden de leden Ceder en Six Dijkstra een initiatiefnota in over online kinderrechten.¹ Op 25 juni jl. heeft het lid Van der Werf een initiatiefnota over een digitaal kindernet² ingediend. Ik wil uw Kamer hiervoor hartelijk danken. Het veiliger en gezonder maken van de digitale wereld voor kinderen is een belangrijke opgave waar ik graag samen met uw Kamer aan werk. Kinderen verdienen online dezelfde rechten als offline, maar in de praktijk blijken ze extra kwetsbaar. Kinderen zijn veel online en komen in aanraking met zaken als cyberpesten, schadelijke content en pornografische content. Deze kunnen van invloed zijn op hun gezondheid en welzijn. Tijdens het Wetgevingsoverleg digitalisering d.d. 30 juni jl. heb ik uw Kamer toegezegd een gebundelde reactie te sturen op beide initiatiefnota's inzake online kinderrechten.³ In deze reactie ga ik, mede namens staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport, de staatssecretaris Participatie en Integratie, de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de staatssecretaris Justitie en Veiligheid in op de voorgestelde maatregelen om de rechten van kinderen (online) beter te beschermen.

Initiatiefnota van de leden Ceder en Six Dijkstra over online kinderrechten

Een stap naar voren voor leeftijdsverificatie

Op 19 februari jl. zond ik uw Kamer een brief over leeftijdsverificatie met het standpunt van het kabinet en welke stappen we zien voor leeftijdsverificatie. Het is belangrijk om altijd te bekijken of de inzet van leeftijdsverificatie in digitale omgevingen impact heeft op fundamentele rechten, zoals het recht op gegevensbescherming, privacy en vrijheid van meningsuiting. Deze impact op fundamentele rechten kan vanuit het oogpunt van de bescherming van kinderen gerechtvaardigd zijn in gevallen dat een dienst of product aangetoond schadelijk is voor kinderen, zoals alcohol en gokken. In deze gevallen is vaak al sprake van een wettelijke leeftijdsgrens, die de basis kan vormen voor leeftijdsverificatie.

In gevallen waarin er nog geen wettelijke leeftijdsgrens is vastgesteld – zoals bij sociale media – is het van belang om de schadelijkheid van de dienst goed in kaart te brengen

¹ Kamerstukken II 2024/25, 36 716, nr. 2

² Kamerstukken II 2024/25, 36 768, nr. 2

³ TZ202507-080

om op basis daarvan te bepalen of een wettelijke leeftijdsgrens noodzakelijk is. Wat betreft sociale media heb ik hier nog geen eenduidig antwoord op. De Digitale Services Act (DSA) kent ook geen wettelijke leeftijdsgrens voor deze diensten. Wel heeft de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport een richtlijn uitgebracht voor gezond schermgebruik waarin leeftijdsadviezen voor sociale media zijn opgenomen. De DSA schrijft in artikel 28 voor dat diensten effectieve maatregelen moeten nemen om een hoog niveau van veiligheid en privacy voor kinderen te garanderen. Leeftijdsverificatie zou daar mogelijk een rol in kunnen vervullen. Tegelijkertijd verduidelijkt de Europese Commissie (EC) in de richtsnoeren bij de DSA dat, voordat wordt overgegaan tot leeftijdsverificatie bij toegang tot een dienst, altijd dient te worden beoordeeld of een dergelijke maatregel passend is om een hoog niveau van gegevensbescherming, privacy, veiligheid en beveiliging voor minderjarigen op deze dienst te waarborgen. Ook dient het gebruik van leeftijdsverificatie evenredig te zijn, en te worden beoordeeld of het beoogde hoog niveau van bescherming al kan worden bereikt door een beroep te doen op andere, minder ingrijpende maatregelen.⁴ Sociale mediabedrijven kunnen daarnaast ook andere maatregelen treffen om de diensten zelf veiliger te maken, bijvoorbeeld door schadelijke content adequaat te verwijderen of door geen gebruik te maken van verslavend of polariserend ontwerp. Hiermee worden sociale media voor iedereen veiliger.

Intussen heeft de Europese Commissie, als tussenoplossing, op 14 juli jl. de eerste versie van een EU-blauwdruk voor leeftijdsverificatie-app gepubliceerd. Ik heb in dit kader TNO gevraagd om op basis van de technische specificaties van deze app te verkennen wat de mogelijkheden zijn voor de implementatie van deze app in Nederland. TNO heeft in dit verband in november van dit jaar, ter afronding van de verkenning, een expertsessie gehouden en verwerkt de uitkomst daarvan in het onderzoeksrapport. Daarnaast zal ik ook de vervolgstappen ten aanzien van leeftijdsverificatie in beeld brengen. Een van de relevante vragen daarbij is of (aanvullende) wetgeving nodig is, zodat daar alvast aan kan worden gewerkt. Ik realiseer mij dat andere Europese landen al verder zijn in het proces. Het definitieve rapport van TNO stuur ik u in het eerste kwartaal van 2026.

Introductie van een 'rode knop' voor gegevenswissing

Over de uitoefening van het recht op gegevenswissing is door de leden Ceder en Six Dijkstra⁵ tevens een motie ingediend waarin wordt verzocht om in EU-verband te verkennen hoe gegevensverwijdering toegankelijker gemaakt kan worden, bijvoorbeeld door een vergelijking met andere EU-lidstaten, nationaal hierover het gesprek te voeren met de AP en over de uitkomsten aan de Kamer te rapporteren. Hieronder ga ik namens de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid ook in op de oproep in deze motie.

Op grond van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG, artikel 17) bestaat in principe het recht op gegevenswissing of anders genoemd het recht op vergetelheid. Dit geldt in het bijzonder voor jongeren die als minderjarige online persoonsgegevens hebben gedeeld en die verder zijn verwerkt. Door dit recht krijgen jongeren de kans om op latere leeftijd alsnog te reflecteren op wat zij als minderjarige online hebben gedeeld en hiertegen actie te ondernemen. In de Kamerbrief van 4 februari 2025 in antwoord op de motie van het lid Ceder is uitgebreid ingegaan op de systematiek van het stelsel.^{6,7,8}

⁴ Communication from the Commission – Guidelines on measures to ensure a high level of privacy, safety and security for minors online, pursuant to Article 28(4) of Regulation (EU) 2022/2065

⁵ Kamerstukken II 2024/25, 21 501-33, nr. 1153

⁶ Overweging 65 AVG

Het is belangrijk om te benadrukken dat het recht op wissing van persoonsgegevens geen absoluut recht is. Daarentegen is het uiteraard van belang dat persoonsgegevens rechtmatig worden verwerkt, bijvoorbeeld als dit noodzakelijk is voor de uitoefening van andere belangen of op grond van wettelijke verplichtingen. Artikel 17 AVG geeft invulling aan het recht op gegevenswissing.

De staatssecretaris van Justitie en Veiligheid benadrukt het belang om de uitoefening van dit recht laagdrempelig en toegankelijk te laten zijn. Een verwerkingsverantwoordelijke dient hierin te voorzien om te zorgen dat betrokkene daadwerkelijk het recht op gegevenswissing kan uitoefenen en dit recht wordt geëffectueerd.⁹ De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) geeft hier tevens invulling aan en biedt hulp op haar website bij de uitoefening van dit recht. Zij doet dat door onder andere op begrijpelijke en toegankelijke wijze uitleg te geven over het recht op wissing van persoonsgegevens en door het beschikbaar stellen van praktische hulpmiddelen. Ook in Europees verband hebben de toezichthouders via het Europees Comité voor gegevensbescherming (EDPB¹⁰) hier richtsnoeren over gepubliceerd en is de EDPB in maart van 2025 gestart met een gecoördineerde handhaving van het recht op wissing.^{11,12} Het is dan ook aan de toezichthouders om te bezien of deze richtsnoeren, al dan niet in EDPB-verband, verder aanvulling of aanscherping behoeven. Ook de AP zal hierin haar rol blijven vervullen en waar nodig de voorlichting die zij hierover al geeft, actualiseren.

Uit het voorgaande blijkt dat de Europese toezichthouders gezamenlijk werk maken van een betere handhaving van het recht op wissing en van het verder verbeteren van de mogelijkheden om dit recht uit te oefenen. Daarmee bestaat er reeds een samenwerking tussen de verantwoordelijke toezichthoudende autoriteiten van de EU-lidstaten in dit kader. Bij nadere ontwikkelingen over het recht op gegevenswissing, zal uw Kamer daarover worden geïnformeerd.

Geef kinderen een goede 'derde plek'

Vooruitkomen in je leven begint met opgroeien, gehecht, veilig en in goede gezondheid. Dan gaat het over lichamelijke, mentale en sociale gezondheid. De initiatiefnemers benadrukken het belang van fysieke, laagdrempelige ontmoetingsplekken voor kinderen en jongeren (hierna jongeren genoemd). Ik deel de opvatting dat er voor alle jongeren meerdere plekken moeten zijn, naast hun thuis en school, waar zij zich veilig en gezien voelen, zichzelf kunnen zijn en steun kunnen vinden als dat nodig is. Een dergelijke plek kent echter verschillende invullingen. Er is niet één vorm die voor alle jongeren past.

Gelukkig zijn er in Nederland al verschillende voorzieningen waar jongeren fysiek samenkomen. Sport- en cultuurverenigingen zijn voorbeelden van fysieke ontmoetingsplekken. Daarnaast zijn ook buurthuizen, jongerencentra en andere laagdrempelige inlooph mogelijkheden waar jongeren samenkomen, sociale vaardigheden

⁷ Kamerstukken II 2024/25, 32761, 313.

⁸ Kamerstukken II 2024/25, 36600-VII, 60.

⁹ Overwegingen 59, 65 en 66 AVG

¹⁰ European Data Protection Board

¹¹ https://www.edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/guidelines/guidelines-52019-criteria-right-be-forgotten-search-engines_nl

¹² https://www.edpb.europa.eu/news/news/2025/cef-2025-launch-coordinated-enforcement-right-erasure_nl

kunnen ontwikkelen en diverse activiteiten kunnen doen. Dit zijn ook de plekken waar zij terecht kunnen voor laagdrempelige ondersteuning als het even wat minder gaat of als jongeren hier om andere redenen behoefte aan hebben. Een laagdrempelige en fijne inlooplek in de buurt en wijk ondersteunt in het versterken van de mentale gezondheid. Ten slotte geeft Maatschappelijke Diensttijd (MDT) jongeren ook de kans om nieuwe mensen te ontmoeten, iets voor een ander te betekenen en zingeving te vinden. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het sociale domein in hun gemeente. Binnen het kader van de wet kan de gemeente hier zelf invulling aan geven.

Met het aanvullend zorg en welzijnsakkoord (AZWA)¹³ zijn afspraken gemaakt over basisvoorzieningen die beschikbaar moeten zijn in de wijk en buurt op het gebied van gezondheid, ondersteuning, welzijn en zorg, alsmede een basisinfrastructuur ter ondersteuning van deze basisfunctionaliteiten. Een herkenbaar aanbod van inloopvoorzieningen voor jongeren en volwassenen dient onderdeel te zijn van de basisinfrastructuur in de wijk en regio.

Aanvullend wordt vanuit het ministerie van VWS ook gewerkt aan het actieprogramma mentale gezondheid en GGZ. Eind 2026 wordt dit programma aangeboden aan uw Kamer. Binnen dit actieprogramma wordt onder meer ingezet op het versterken van mentale veerkracht van jongeren en laagdrempelige ondersteuning. Bijvoorbeeld door inzet op ontmoeting via laagdrempelige inlooptmogelijkheden, zingeving en Maatschappelijke Diensttijd-projecten.

Breng vraag en aanbod van dumbphones bij elkaar

Een smartphone is een multifunctioneel apparaat dat voor verschillende doeleinden gebruikt kan worden, zoals bellen, bereikbaarheid, navigeren, schoolroosters bekijken of sociale media gebruiken. Uit onderzoek blijkt dat de belangrijkste reden waarom ouders hun kind nu op jonge leeftijd een eigen smartphone geven bereikbaarheid is.¹⁴ Bereikbaarheid kan echter ook op andere manieren gerealiseerd worden. Telefoons die alleen de basisfunctionaliteiten zoals bellen, sms'en en eventueel GPS-navigatie ondersteunen, kunnen ouders een goed alternatief bieden voor smartphones. Het is echter aan ouders om deze keuze voor hun kind te maken en niet aan het kabinet. Wel nemen we dit voorstel als een mogelijk handelingsperspectief voor ouders mee in de publiekscampagne. Op de website jouwkindonline.nl zal het gebruik van een dumbphone als tip aan ouders worden meegegeven.

Het benutten van kansen van AI om jongeren betrouwbaar nieuws te brengen

Vrije, onafhankelijke en toegankelijke media zijn onmisbaar in een democratische rechtsstaat. Het Digital Nieuws Report 2025 vertelt ons dat bij 18- tot 24-jarigen sociale media hun belangrijkste nieuwsbron zijn.¹⁵ Dat betekent dat mediaorganisaties voor de distributie van hun aanbod richting jongeren, grotendeels zijn aangewezen op het beleid van de grote techplatforms. Op deze platforms concurreren mediaorganisaties met alle andere vormen van informatie die samen de content op het platform vormen.

Het kabinet onderschrijft het belang dat nieuws herkenbaar en vindbaar moet zijn voor jongeren. Maar altijd in de wetenschap dat de democratie gebaat is bij media die onafhankelijk zijn en zelf de afweging moeten maken op welke platformen zij actief zijn.

¹³ <https://rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2025/07/03/aanvullend-zorg-en-welzijnsakkoord-onderhandelaarsakkoord>

¹⁴ Highberg, 'De digitale opvoedingen van kinderen van 7 tot en met 12 jaar' (januari 2025)

¹⁵ Commissariaat voor de Media, 'Digital News Report 2025' (juni 2025)

Media zijn zelf verantwoordelijk om de keuze te maken hoe zij hun democratische functies uitoefenen en welke technologieën zij daarvoor gebruiken. Dat wordt ook door de WRR onderkend in het advies uit 2024.¹⁶

Daarbij zijn we het ermee eens dat jongeren gebaat zijn bij een betrouwbare online publieke ruimte. Een publieke ruimte is essentieel voor de democratie. Een ruimte met vrije en gelijke toegang voor iedereen, waar uitwisseling van ideeën plaatsvindt, sociale interactie en betrouwbare informatie is en een pluriforme meningsvorming wordt ondersteund.

Daarom streeft het kabinet naar een online publieke ruimte waarin een gezond publiek debat plaatsvindt, rechten geborgd zijn en burgers de kennis en competenties hebben om gelijkwaardig te participeren. Hierbinnen is het belangrijk dat algoritmen geen negatief effect hebben op de zichtbaarheid en toegankelijkheid van betrouwbare informatie. We benaderen dit van verschillende kanten, waaronder een projectsubsidie om de kansen van AI te verkennen. Ter versterking van het online publieke debat ontwikkelt BZK daarnaast een dialoogplatform dat gebruik maakt van open source dialoogtool Polis. Onder de noemer van Praatmeemetdeoverheid.nl leent dit platform zich voor grootschalige maatschappelijke gesprekken over soms polariserende thema's, waarbij Polis consensus inzichtelijk maakt, perspectieven uitwisselt tussen deelnemers en ook handvatten biedt aan beleidsmedewerkers voor beleidsvorming.

Betrek jongeren bij digitale besluitvorming en organiseer een online kinderrechtentop

We vinden het van groot belang om kinderen bij digitale besluitvorming te betrekken. Dit is tevens in lijn met internationale verplichtingen, zoals het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind en de *Better Internet for Kids*-strategie van de Europese Commissie. Daarom is de Jongerenraad Digitalisering opgericht. Deze raad komt vier keer per jaar bijeen en bestaat uit jongeren van verschillende leeftijden en achtergronden. Hun ervaringen en ideeën vormen waardevolle input die wordt meegenomen bij het opstellen en bijstellen van de strategie kinderrechten online.

Daarbij wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan de diversiteit aan leefwerelden van kinderen en jongeren, waaronder verschillen in sociaaleconomische positie en woonomgeving. Ook wordt onderkend dat niet alle jongeren zich vanzelfsprekend melden bij deze participatievormen. Daarom wordt, waar passend, actief gezocht naar manieren om ook de ervaringen en perspectieven van minder zichtbare groepen jongeren te betrekken. Ook wordt in de dialoog met jongeren het belang van eigen verantwoordelijkheid in de digitale wereld betrokken, passend bij hun leeftijd en ontwikkeling.

Naast de jongerenraad bestaan er andere initiatieven en organisaties die jongeren een stem geven over hun (digitale) rechten, zoals de Nationale Jeugdraad. In dit bredere kader zal ik interdepartementaal bespreken wat de meerwaarde kan zijn van een online kinderrechtentop.

Initiatiefnota van het lid Van der Werf over een digitaal kinderwetje

¹⁶ Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, 'Aandacht voor media. Naar nieuwe waarborgen voor hun democratische functies'. (oktober 2024).

Ondersteun ouders met duidelijke publieksinformatie en maatschappelijke normstelling over schermtijd, passend bij de ontwikkelingsfase van kinderen

De richtlijn gezond en verantwoord scherm- en sociale mediagebruik voorziet in deze ondersteuning. Om te bevorderen dat ouders de adviezen ook daadwerkelijk gaan toepassen is het belangrijk dat de richtlijn goed geïmplementeerd wordt. In het bijzonder ook bij partijen en branches die veel in contact staan met kinderen en opvoeders. Dit doen we door middel van een aantal acties:

- Begin september is de meerjarige publiekscampagne 'Blijf in Beeld' gelanceerd die opvoeders stimuleert om hun kinderen online te beschermen en hen hierbij ondersteunt met praktische tips. Bijvoorbeeld over het maken van afspraken over scherm- en smartphonegebruik en het instellen van apps. De richtlijn wordt meegenomen in deze publiekscampagne.
- Op de centrale informatiewebsite www.jouwkindonline.nl van Netwerk Mediawijsheid staat informatie over mediaopvoeding voor ouders. De richtlijn krijgt een plek op deze website.
- We zetten in op verschillende communicatiekanalen en gaan in gesprek met diverse partijen waaronder de GGD'en, Netwerk Mediawijsheid en verschillende brancheverenigingen, zoals bijvoorbeeld het onderwijs en de kinderopvang.
- Ook zal er aandacht zijn voor alternatieve communicatie-instrumenten zoals visuals, cultuursensitieve afstemming en vertalingen om het bereik onder ouders te vergroten.
- De effecten en toepassing van de richtlijn worden gemonitord en zo nodig aangepast op basis van nieuwe (wetenschappelijke) inzichten.

Samen met partners in het onderwijs, jeugdgezondheidszorg en andere sectoren zorgen we ervoor dat de richtlijn concreet toepasbaar is en veel ouders en professionals daadwerkelijk bereikt.

Draag zorg voor een bijsluiter bij aanschaf van digitale apparaten die ingaat op de risico's van schermtijd en het belang van bewuste omgang met technologie

Ik onderken het belang van bewustwording bij ouders en kinderen over de risico's van schermtijd en de waarde van een bewuste omgang met technologie. Daarom is er ook een richtlijn gezond schermgebruik ontwikkeld en is er een publiekscampagne over mediaopvoeding, gericht op ouders. Een bijsluiter bij aanschaf van digitale apparaten kan hieraan ook bijdragen, mits dit op een effectieve en proportionele manier gebeurt. Op dit moment worden gesprekken gevoerd met de telefonie- en technologiesector om te komen tot een samenwerking die invulling kan geven aan dit initiatief. Daarbij wordt nadrukkelijk gekeken naar bestaande communicatiekanalen en effectieve communicatievormen, zodat de informatie daadwerkelijk de doelgroepen van ouders en kinderen bereikt. Het is hierbij van belang dat dergelijke informatievoorziening niet leidt tot onnodige lasten, bijvoorbeeld door het ongericht meeprinten van bijsluiters. Daarnaast moet er rekening mee worden gehouden dat 'de eerste smartphone' van een jongere vaak geen nieuw apparaat is, maar bijvoorbeeld een oud toestel van een ouder. In dat kader wordt verkend hoe samenwerking met providers kan bijdragen aan het gericht verstrekken van informatie aan ouders, via kanalen die zij daadwerkelijk gebruiken.

Verplicht appstores om per app transparante informatie aan te bieden over de inhoud, potentiële verslavende werking en geschiktheid voor verschillende leeftijdsgroepen, met een systeem vergelijkbaar met de Kijkwijzer

Dit jaar heeft het Trimbos-instituut een rapport opgeleverd over het inrichten van een gamecheck. Dit is een instrument dat is bedoeld om een gebruiker van games te informeren over verleidingstechnieken in games. Dit zal worden gedaan door middel van icoontjes. NICAM heeft inmiddels een gamewijzer gereed met een soortgelijk doel. Ik bekijk de mogelijkheden van een pilot op grond van een integratie van beide instrumenten.

Breid de bestaande richtlijn over het weren van mobiele telefoon in de klas uit met duidelijke landelijke afspraken en scholen hierbij te ondersteunen met communicatie, goede voorbeelden en praktische hulpmiddelen

De huidige 'nee, tenzij' afspraak om mobiele telefoons te weren uit de klas is sinds 1 januari 2024 van kracht. De positieve resultaten van de éénmeting¹⁷ geven alle partijen vertrouwen dat de huidige afspraak effectief is. Tevens is naar aanleiding van de motie-Van der Werf¹⁸ contact opgenomen met de betrokken partijen.¹⁹

Deze betrokken partijen zien onvoldoende grond om de afspraak op dit moment aan te scherpen, mede door de positieve resultaten en de effectiviteit van de huidige afspraak. Via handreikingen, expertisepunten en kenniscentra kunnen scholen zich informeren over de afspraak. De VO-raad en Kennisnet hebben bijvoorbeeld beiden handreikingen geschreven voor het inrichten van effectief smartphone beleid op school. Verder bericht de organisatie Ouders en Onderwijs regelmatig over de afspraak rondom mobieltjes. Wij blijven de effecten van de afspraak zorgvuldig volgen, zodat indien nodig tijdig bijgestuurd kan worden met oog op duurzaam positief effect. Ik beschouw hiermee de motie-Van der Werf als afgedaan.

Pleit op Europees niveau voor privacyvriendelijke leeftijdsverificatie, die onafhankelijk controleert of een gebruiker oud genoeg is, zonder onnodige gegevensopslag

Er wordt op Europees niveau gewerkt aan concrete oplossingen voor leeftijdsverificatie om de naleving van de verplichtingen ter bescherming van minderjarigen uit de DSA en de richtlijn audiovisuele mediadiensten (AVMSD) te ondersteunen. Zo heeft de Europese Commissie op 14 juli jl. de eerste versie van een EU-blauwdruk voor leeftijdsverificatie-app gepubliceerd, als basis voor een gebruiksvriendelijke en privacybeschermende leeftijdsverificatiemethode in alle lidstaten. Ik heb in dit kader TNO gevraagd om op basis van de technische specificaties van deze app te verkennen wat de mogelijkheden zijn voor de implementatie van deze app in Nederland. De uitkomsten van dit onderzoek deel ik in het eerste kwartaal van 2026 met uw Kamer.

Kom met heldere Europese regels over welke digitale functies, zoals oneindige feeds, autoplay en gedragstracking als verslavend ontwerp worden beschouwd en reguleer deze functies zodat ze standaard uit staan

De Europese Commissie heeft via een fitness check onderzocht of de EU-consumentenwetgeving nog voldoende bescherming biedt in de digitale omgeving. Op basis daarvan werkt de Commissie aan een Digital Fairness Act, gericht op het tegengaan van onder andere dark patterns, misleidende influencers, verslavend ontwerp in digitale diensten en online profilering. Het wetsvoorstel wordt in 2026 verwacht. Ter

¹⁷ Carrión Braakman, I., Krepel, A., Stronkhorst, E., Klein, T., De Roode, J., Van de Vrie, M., & Dirix, L. (2025). *Monitoring landelijke afspraak mobiele telefoons en andere devices in de klas. Eindrapport: eenmeting*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut, Utrecht: Oberon Onderzoek en Advies. Rapport 1147.

¹⁸ Kamerstukken II 2024/25, 36 740 VII, nr. 28

¹⁹ De betrokken partijen zijn vertegenwoordigers van leraren, bestuurders, ouders en leerlingen die gezamenlijk met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de afspraak hebben vormgegeven.

voorbereiding heeft de Europese Commissie een internetconsultatie gehouden en is de Nederlandse inzet op deze thema's gedeeld. In deze reactie is ook de motie Kathmann²⁰ meegenomen. Momenteel zijn wij in afwachting van de resultaten van deze internetconsultatie.

Kom in Europees verband tot een bindende interoperabiliteitsverplichting voor sociale mediaplatforms, zodat communicatie tussen platforms mogelijk wordt en lock-in wordt tegengegaan

Ik deel de zorgen over de gesloten ecosystemen van sociale mediadiensten. Door sterke netwerkeffecten kunnen gebruikers beperkte keuzevrijheid en een lock-in op de platforms van aanbieders van die diensten ervaren. Het is echter de vraag of een bindende interoperabiliteitsverplichting uitkomst zou bieden.

Interoperabiliteit zou het in theorie makkelijker kunnen maken voor gebruikers van bepaalde sociale mediadiensten om over te stappen naar alternatieve platforms en hen in staat stellen om op die andere platforms content in te zien, te delen of te modereren. Maar zoals de ervaring met bestaande interoperabiliteitsvereisten uitwijst, is daar vanuit de (zakelijke) gebruiker (zoals een concurrerend platform) ook niet altijd behoefte aan. Bovendien is het ook de vraag hoe interoperabiliteit er in praktijk uit zou moeten zien. Sociale mediadiensten zijn niet homogeen en kennen juist een grote diversiteit, waardoor gebruikers op verschillende manieren met content kunnen interacteren. Zoals bijvoorbeeld TikTok voor video's, Instagram voor foto's én video's en LinkedIn voor zakelijke contacten. Het kabinet is er daarom nog niet van overtuigd dat een bindende interoperabiliteitsverplichting voor aanbieders van sociale mediadiensten wenselijk is.

Realiseer wetgeving die platforms verplicht om publiekelijk te rapporteren over de impact van hun ontwerp op de mentale gezondheid van gebruikers, in het bijzonder op kinderen en jongeren

De Digital Services Act schrijft voor dat aanbieders van aangewezen zeer grote online platformen (waaronder Instagram, Facebook, en TikTok) jaarlijks moeten beoordelen of hun diensten, inclusief het ontwerp, bepaalde systeemrisico's kennen. Tot deze risico's behoren ook voorzienbare of werkelijke negatieve effecten op het geestelijke welzijn van personen, met specifieke aandacht voor minderjarigen (artikel 34). Ze moeten eenzelfde soort onderzoek bovendien laten verrichten door onafhankelijke auditors (artikel 37). Op grond van artikel 42, vierde lid, zijn ze verplicht om de resultaten van die risicobeoordeling en het auditrapport te publiceren. De gevraagde rapportageverplichting bestaat dus al.

Werk aan Europese regels voor het gebruik van persoonsgegevens voor het trainen van AI, waarbij gebruikers expliciet herroepbaar en begrijpelijk toestemming geven

Het Europese Comité voor gegevensbescherming (EDPB), waarin de Europese toezichthouders samenwerken, heeft op 18 december 2024 een advies aangenomen²¹ over het gebruik van persoonsgegevens bij het ontwikkelen en in gebruik nemen van AI-modellen. Uit dat advies volgt dat de AVG ruimte biedt om ook zonder toestemming van de betrokkene op basis van de verwerkingsgrondslag 'gerechtvaardigd belang' (artikel 6, eerste lid onder f AVG) persoonsgegevens voor dit doel te verwerken. Of van deze grondslag gebruik kan worden gemaakt, wordt bepaald door de omstandigheden van het geval. Zo moet worden vastgesteld dat de beoogde verwerking noodzakelijk is ter

²⁰ Kamerstukken II 2024/25, 26643, nr. 1302

²¹ https://www.edpb.europa.eu/news/news/2024/edpb-opinion-ai-models-gdpr-principles-support-responsible-ai_nl

behartiging van het gerechtvaardigde belang én dat de belangen of fundamentele rechten en vrijheden van betrokkenen die door de verwerking van persoonsgegevens worden geraakt, niet zwaarder wegen dan het gerechtvaardigde belang dat met de verwerking wordt gediend. De EDPB noemt in haar advies dat bij de beoordeling van de ernst van de risico's voor de betrokkenen, ook moet worden gekeken naar de status van de betrokkenen. De EDPB noemt hier als voorbeeld kinderen of andere kwetsbare groepen. De EDPB hanteert dus een strengere toets wanneer het kinderen betreft.

Verder dient elke verwerkingsverantwoordelijke aantoonbaar maatregelen te nemen om de impact van de verwerking op de belangen van betrokkenen te mitigeren. Daarbij speelt de toegang tot rechten van betrokkenen onder de AVG een rol, zoals het recht op inzage en het recht op bezwaar. De toezichthouder beoordeelt uiteindelijk of een dergelijke vorm van verwerking rechtmatig is.

Ontwikkel wetgeving die elke gebruiker het recht geeft op een 'rode knop', naar het voorbeeld van het voorstel van de leden Ceder (CU) en Six Dijkstra (NSC), waarmee persoonsgegevens en publieke content bij elk platform in één keer gewist kunnen worden

Zie het antwoord bij *Introductie van een 'rode knop' voor gegevenswissing (p.2)*.

Werk aan het wettelijk vastleggen van een recht op dataportabiliteit, inclusief het overdragen van netwerken, instellingen en algoritmische voorkeuren, zodat overstappen tussen platforms daadwerkelijk mogelijk wordt

Een dergelijk recht bestaat al sinds de inwerkingtreding van de AVG. Op grond van artikel 20, lid 1, AVG bestaat voor bepaalde gevallen het recht op overdraagbaarheid van gegevens, ook wel aangeduid als dataportabiliteit. Het recht op dataportabiliteit in de AVG heeft slechts betrekking op gegevens die door de betrokkene zelf zijn verstrekt. Ook dient de verwerking te zijn gebaseerd op de toestemming van de betrokkene (artikel 6, lid 1, onderdeel a, en artikel 9, lid 2, onder a AVG) of een overeenkomst tussen de betrokkene en verwerkingsverantwoordelijke (artikel 6 lid, 1 onderdeel b, AVG). De betrokkene kan bijvoorbeeld verlangen dat zijn persoonsgegevens, als dat technisch mogelijk is, rechtstreeks van de ene naar de andere verwerkingsverantwoordelijke worden doorgegeven (artikel 20, lid 3). Uit overweging 68 van de AVG volgt dat het formaat waarin de gegevens worden verstrekt de interoperabiliteit van de gegevens mogelijk moet maken, dat wil zeggen dat deze gegevens kunnen worden uitgewisseld in verschillende ICT-systemen. Het doel van het recht op dataportabiliteit is om de betrokkene in staat te stellen om keuzes te maken en controle te verkrijgen over eigen data en zo de eigen positie te versterken. Tegelijk wordt verwacht dat het recht ook kansen biedt op het vlak van innovatie en voor het veilig en beveiligd delen van persoonsgegevens tussen de verwerkingsverantwoordelijken. De samenwerkende Europese toezichthouders²² hebben geadviseerd om het begrip dataportabiliteit ruim te interpreteren. De AP geeft op haar website²³ voorlichting over de manier waarop dit recht in de praktijk kan worden toegepast. Daarnaast stelt zij voorbeeldbrieven beschikbaar.

²² <https://ec.europa.eu/newsroom/article29/items/611233>

²³ <https://www.autoriteitpersoonsgegevens.nl/themas/basis-avg/privacyrechten-avg/recht-op-dataportabiliteit>

Verplicht techbedrijven om bij meldingen van slachtoffers binnen 24 uur over te gaan tot verwijdering van naaktbeelden, deepfakes of wraakporno, en daarbij te voorzien in een laagdrempelige meldvoorziening

De DSA verplicht tussenhandeldiensten, waaronder online platforms, om te voorzien in zogenaamde kennisgevings- en actiemechanismen, waarmee meldingen van illegale content kunnen worden gedaan. Online platforms moeten dergelijke meldingen verwerken en, waar nodig, actie ondernemen (zoals verwijdering of het blokkeren van toegang tot illegale content). De DSA kent maximumharmonisatie, zodat lidstaten geen strengere of aanvullende voorschriften mogen hanteren ten aanzien van deze verplichtingen.

Het ministerie van Justitie en Veiligheid voorziet sinds 2024 in een laagdrempelige meldvoorziening voor slachtoffers van strafbare en onrechtmatige online inhoud. Dit geldt ook voor wraakporno of strafbare naaktbeelden en deepfakes. Deze meldvoorziening is belegd bij Helpwanted, onderdeel van de stichting Offlimits. Helpwanted neemt meldingen van slachtoffers in behandeling en kan helpen de illegale inhoud bij platformen te melden of de slachtoffers door te verwijzen naar hulpinstanties. Offlimits kreeg als eerste organisatie in Nederland de betrouwbare flagger status onder de DSA van de Autoriteit Consument en Markt (ACM) waardoor meldingen vanuit Helpwanted met voorrang moeten worden behandeld door online platformen.

Indien het gaat om naaktbeelden van kinderen is er sprake van kinderpornografisch materiaal. De Autoriteit online Terroristisch en Kinderpornografisch Materiaal (ATKM) heeft de bevoegdheid om online te handhaven op kinderpornografisch materiaal. Indien zij dit materiaal aantreffen bij een aanbieder van een hostingdienst of communicatiedienst dienen deze gegevens binnen een door de ATKM gestelde termijn, van maximaal 12 uur ontoegankelijk te worden gemaakt.

Veranker de aanpak van online seksueel en grensoverschrijdend gedrag wettelijk met een heldere verdeling van verantwoordelijkheden tussen ministeries

De bestrijding van online seksueel en grensoverschrijdend gedrag is recent sterker wettelijk verankerd in de Wet seksuele misdrijven (WSM), die op 1 juli 2024 in werking is getreden en de bescherming van slachtoffers en de vervolging van daders in de digitale dimensie versterkt. Wat offline strafbaar is, is hiermee online ook strafbaar. Opsporing en vervolging is dan ook een belangrijk instrument hierbij.

Het kabinet zet daarnaast breed in op preventie, slachtofferondersteuning en informatievoorziening rondom online seksueel misbruik, onder andere via subsidie aan de organisatie Offlimits, die met hulplijnen zoals Helpwanted preventie, hulp en ondersteuning biedt.

Het Nationaal Actieprogramma (NAP) Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag en Seksueel Geweld, waarin de ministeries van Justitie en Veiligheid (JenV), Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW), Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) nauw samenwerken, streeft naar een cultuurverandering waarin dergelijk gedrag, ook online, niet wordt getolereerd. Het NAP zet in op preventie, aanscherping van wet- en regelgeving, hulpverlening en onderzoek. Online thema's worden geïntegreerd in publiekscampagnes en projecten zoals 'Seksuele Opvoeding door Ouders', de alliantie Act4Respect en het onderzoeksproject T@CKLE. Mediawijsheid wordt versterkt binnen het curriculum en er wordt verkend hoe omstanders online beter kunnen worden geactiveerd. Deze NAP-activiteiten sluiten aan op rijksbrede initiatieven

zoals het project online contentmoderatie (JenV), het Netwerk Mediawijsheid (OCW), de richtlijn gezond schermgebruik voor opvoeders en (jeugd)professionals (VWS) en het plan van aanpak Online discriminatie, racisme en hate speech. Waar mogelijk worden deze activiteiten met elkaar verbonden om de effectiviteit te vergroten.

Ga de inzet van kinderen als verdienmodel op sociale media actief tegen door strengere regels voor kindfluencing op te stellen, waaronder het recht op verwijdering van beelden en toezicht door de Arbeidsinspectie

De staatssecretaris Participatie en Integratie wil voorkomen dat kinderen als verdienmodel door gezinsvloggers of mom- en dadfluencers of bedrijven worden ingezet en wil dit aanpakken. Om kinderen beter te beschermen tegen schadelijke effecten van vloggen met en door kinderen wordt daarom ingezet op²⁴:

1. Wet- en regelgeving: een ontheffingsregeling voor ouders als vloggen met en door kinderen commercieel wordt;
2. Effectieve en passende boetes;
3. Voorlichting aan ouders over de risico's van het vloggen met en door kinderen.

De aanpak is onderdeel van de bredere strategie online kinderrechten, waarbij de inzet op wet- en regelgeving en boetes bijdraagt aan een verbetering van het toezicht door de Arbeidsinspectie.²⁵ Voor voorlichting aan ouders zal aansluiting worden gezocht bij de meerjarige publiekscampagne met de website jouwkindonline.nl, die informeert over mediaopvoeding van kinderen.

Als het gaat om het verwijderen van gegevens is het wetsvoorstel Verzamelwet gegevensbescherming van de Minister voor Rechtsbescherming, dat nu in de Eerste Kamer ligt, relevant. Hierin wordt onder meer geregeld dat 12-16-jarigen, naast de wettelijke vertegenwoordiger, zelfstandig gegevens (waaronder ook beelden) kunnen inzien, rectificeren en of laten verwijderen. Het toezicht hiervan ligt bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

²⁴ Kamerstukken II 2024/25, 25833, nr. 526

²⁵ Kamerstukken II 2024/25, 25833, nr. 539

Onderzoek hoe anonimiteit op sociale media ingeperkt kan worden, zodanig dat kwaadwillende gebruikers moeilijker anoniem accounts kunnen aanmaken, met behoud van bescherming voor klokkenluiders en kwetsbare groepen die anonimiteit nodig hebben

Gebruikers van online diensten zijn online nooit volledig anoniem. De identiteit van personen kan achterhaald worden aan de hand van bijvoorbeeld IP-adressen of aangeleverde e-mailadressen. Ook bestaan er reeds verschillende middelen om tegen strafbare feiten of ongewenste inhoud op te treden. Bij strafbare en onrechtmatige feiten zoals sextortion en wraakporno kan de identiteit van daders via de strafrechtketen achterhaald worden met behulp van IP-adressen en aangeleverde e-mailadressen. Dit kan niet in elke casus achterhaald worden omdat het niet in alle gevallen proportioneel is om dergelijke vergaande opsporingsbevoegdheden in te zetten. Hiervoor is het afschaffen van anonimiteit niet nodig en is verder onderzoek niet wenselijk. Ook geldt al de verplichting om materiaal dat onmiskenbaar onrechtmatig is, te verwijderen. Voor het bestrijden van ongewenste inhoud online zijn er andere mogelijkheden. Zo hebben (zeer grote) onlineplatforms gebruikersvoorwaarden opgesteld waarin zij zich verbinden tot het verwijderen van bepaalde ongewenste content. De DSA verplicht deze zeer grote onlineplatformen om hun gebruiksvoorwaarden op een zorgvuldige, objectieve en evenredige wijze toe te passen en te handhaven.

Het invoeren van een identificatieplicht, waardoor het niet langer mogelijk is om schijnbaar anonieme accounts aan te maken zou bovendien mensenrechtelijke vragen met zich meebrengen. Een identiteitsverplichting vereist namelijk identiteitscontrole, bijvoorbeeld via een identiteitsbewijs, wat privacyrisico's oplevert. Ook werpt het vereiste van identificatie bij het aanmaken van accounts een drempel op voor de vrijheid van meningsuiting, in het bijzonder waar het gaat om het bespreekbaar maken van gevoelige onderwerpen en het beschermen van kwetsbare groepen. Tenslotte zou het wettelijk afschaffen van anonieme accounts, gezien het grensoverschrijdend karakter van digitale diensten, een verplichting vereisen die op EU niveau moet worden vastgelegd en gehandhaafd.

En zoals gezegd, er bestaan al minder ingrijpende middelen om contactgegevens en identiteiten te achterhalen, illegale inhoud te verwijderen en personen hiervoor te vervolgen. Daarom is het niet wenselijk om anonimiteit online verdergaand in te perken voor ongewenst gedrag online en zal hiernaar geen onderzoek worden gedaan.

Veranker in overleg met scholen en het onderwijsveld digitale weerbaarheid in het curriculum voor burgerschapsonderwijs en digitale geletterdheid

Het curriculum wordt op dit moment vernieuwd en er worden nieuwe kerndoelen opgeleverd, waaronder voor digitale geletterdheid en burgerschap. Bij digitale geletterdheid leren leerlingen over veiligheid en privacy, data en over de wisselwerking tussen digitale technologie, digitale media, de mens en de samenleving. Burgerschap gaat over de sociale en maatschappelijke competenties die leerlingen nodig hebben om deel uit te maken van de samenleving. Daaronder valt ook de digitale samenleving. Zo worden kritische denkvaardigheden gestimuleerd en wordt er aandacht besteed aan gelijkwaardige behandeling, het herkennen en benoemen van stereotypering en het uitstellen van het eigen oordeel.

In beide leergebieden komt het thema digitale weerbaarheid terug, en daarmee wordt het structureel verankerd in het curriculum van het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

Met deze reactie op de ingediende initiatiefnota's onderstreept het kabinet het gezamenlijke belang om de rechten van kinderen ook in de digitale wereld te waarborgen. Kinderen moeten veilig, weerbaar en met gelijke kansen kunnen deelnemen aan de online samenleving. Daarbij zetten we dus in op een evenwichtige aanpak die bescherming, bewustwording en innovatie combineert. Samen met jongeren, ouders, onderwijs, maatschappelijke partners werken we in Nederland en in Europees verband aan een digitale omgeving waarin kinderrechten vanzelfsprekend zijn. Zo bouwen we stap voor stap aan een toekomst waarin ieder kind zich online vrij, veilig en gehoord voelt.

De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Herstel Groningen, Koninkrijksrelaties en Digitalisering

Eddie van Marum